

Til Læringsmiljøutvalget (LMU)

Fra Arbeidsgruppen: **religion og livssynspraksis ved UiO**

Endringer i studentpopulasjonen og i samfunnet for øvrig stiller nye krav til UiO. En arbeidsgruppe koordinert av Studieavdelingen (STA) har i ett år arbeidet med praktiske løsninger og diskutert prinsipielle utfordringer UiO møter med det tro- og livssynsmangfoldet som gjør seg stadig sterkere gjeldende blant studentene. Dette notatet gir en oppsummering av gruppens arbeid fra sept 2008 til sept 2009, deres forslag til videre organisering og mandat for videre arbeidet på dette feltet.

1. Bakgrunn:

I LMUs møte 25.09.08 ble sak 3.3/08 "Religiøst mangfold på campus – tilrettelegging, hva betyr det?" drøftet. Mulighet for overordnede retningslinjer i møte med tro og livssynsmangfoldet ble ønsket utredet. Dette bl.a. for å lette arbeidet ved Teknisk avdeling, SiO Studentliv, Studentprestene og Studieavdelingen når de står overfor vanskelige grensetilfeller, etiske dilemmaer eller brudd på lover eller forskrifter i møte med religiøse studentgruppers praksis ved UiO. På bakgrunn av diskusjonen og konkrete utfordringer som kom frem i møtet, opprettet STA en arbeidsgruppe med representanter fra Teknisk avdeling, Studentprestene, MIFA (Mangfold i fokus i academia) og Studentliv (SiO) (jfr. LMU referat fra 25.09.08). Universell utforming var hovedtema for LMU-møte 25.09.08. Det ble derfor viktig også for arbeidsgruppen å gjennomdrøfte hvorvidt universell utforming skulle være gjeldende norm ved UiO også på dette området.

2. Arbeidsgruppens sammensetning og møtevirksomhet

Arbeidsgruppen har bestått av

- Driftssjef Astri Ottesen fra Teknisk avdeling,
- Læringsmiljøsjef Rolf Andersen fra Studentliv i SiO,
- Studentprest Inger Anne Naterstad (UiO / Den norske Kirke),
- Prosjektleder Nirmala Eidsgård fra Mangfold i Fokus i Akademia (MIFA)
- Rådgiver Ellen Marie Tefre fra Studieavdelingen (leder av gruppen).

Arbeidsgruppen har høsten 08 og våren 09 hatt til sammen ti møter. Tre av disse har vært erfaringsutvekslingsmøter med Høyskolen i Oslo og Handelshøyskolen Bi (jfr. nedenfor).

3. Saker arbeidsgruppen har arbeidet med:

- **Reglementet for registrering av studentforeninger** ved UiO skulle revideres, og gruppen har gått gjennom dette bl.a. med henblikk på utfordringer universitetet har hatt i møte med en del religiøse studentforeninger. Dette dreier seg stort sett om mindre grupperinger der man har vært usikker på hvor sterkt innslaget av studenter i realiteten er. STA og Studentliv (SiO) har hatt samtaler med flere av disse gruppene. En gruppe registrert som tro- og livssynsforening har i denne perioden ikke fått fornyet tillit som

studentforening. Dette har vært gjenstand for drøftinger ut fra nåværende reglement og det har blitt foreslåtte endringer med bakgrunn i arbeidsgruppens erfaringer. Juridiske problemstillinger er blitt drøftet med UiOs jurist.

- **Tilrettelegging for fredagsbønn for muslimske studenter.** Mosallaen og ”Rommet under trappa” i Frederikkebygningen har for lite kapasitet for en samlet fredagsbønn. Arbeidsgruppen har lagt frem forslag til løsning for rektoratet i juni 2009 og invitert SiO til drøfting om eventuell bruk av en gymsal i den aktuelle tidsperioden. Det legges opp til at dette kan bli et tilbud til studentene fra 2010.
- **”Rommet under trappa”** i Frederikkebygningen brukes i dag av ulike livssynsgrupper. Det er foreslått å endre navnet til ”Rom for tro og tanke”. Dette for å tydeliggjøre ønsket om å legge til rett for bredden i tro- og livssynsmangfoldet blant studentene ved UiO.
- **Føringer for etablering av nye rom:** Rom for studenters tro- og livssynspraksis andre steder på UiO enn på Blindern har også vært drøftet. Et utgangspunkt har vært muslimske studenter på Medisinsk fakultet som per i dag har et for lite rom for sin bønnepriksis. Det medisinske fakultet har bedt om at dette drøftes prinsipielt og sentralt, også med bakgrunn i romkapasiteten generelt er for liten. Arbeidsgruppen foreslår for rektoratet at det etableres ”Rom for tro og tanke” der studentene ber om tilrettelagt lokale. Rom som etableres utenfor sentral campus skal ikke være livssynsspesifikke da Frederikke kapell og mosallaen ivaretar dette behovet.
- **Fellessaker for studenter og ansatte:** Arbeidsgruppen har drøftet sammenhengen mellom tro- og livssynssakene og UiOs HMS-arbeid. Det har blitt diskutert hvorvidt ansatt-perspektivet skal inkluderes mer i arbeidsgruppens arbeid og dermed om HMS skal være fast representert i gruppen. Inntil videre har gruppen begrenset arbeidet til primært å gjelde studentene.
- **Helligdagskalender:** Arbeidsgruppen har blitt utfordret i forhold til eksamensavvikling lagt til helligdager hos ulike trosretninger. Saken har vært løftet, på vegne av en jødisk student, av Samarbeidsrådet for tro- og livssynssamfunn. Arbeidsgruppen har foreslått, etter modell fra flere læresteder i England og USA, at det etableres en felles helligdagskalender på UiO sine nettsider. Denne oppdateres jevnlig.
- **Studenters bruk av religiøse hodeplagg under praksisopphold:** Arbeidsgruppen har gitt informasjon om arbeidstilsynets retningslinjer for bruk av religiøse hodeplagg til et fakultet hvor en student var blitt nektet å bruke hijab under et praksisopphold.
- **Erfaringsutveksling med andre utdanningsinstitusjoner:** Arbeidsgruppen har etablert erfaringsutveksling med parallelle instanser på Handelshøyskolen BI og Høgskolen i Oslo. Alle lærestedene blir utfordret av tro- og livssynsmangfoldet. Det tilrettelegges på ulike måter og det er derfor nyttig å vite om hverandres prosesser. Det har til nå vært tre fellesmøter mellom disse tre institusjonene. Disse har inkludert befaring av ulike tilretteleggingsløsninger.
- **Internasjonal kunnskap om feltet:** Arbeidsgruppen har innhentet erfaring også fra forskjellige universitet i England og hatt kontakt med kolleger i de nordiske land om dette. Det er mye å lære fra engelske studiesteder på dette feltet. Landet har en sterk majoritetsreligion og minoriteter som har vært etablert i landet over lenger tid og i flere generasjoner. I Norden er det svært forskjellig praksis på dette området ved de ulike

lærestedene og UiO går i front i forhold til å utvikle retningslinjer og strukturer som kan møte de utfordringene vi allerede har og nye som vil komme i fremtiden.

- **Dialog med aktuelle studentgrupper:** Arbeidsgruppen har gjennom studentprestene hatt jevnlig kontakt med de forskjellige tro- og livssynsforeningene ved UiO. Kunnskap om feltet har først og fremst blitt innhentet gjennom den etablerte Dialoglunsjen der foreningene møtes en gang i måneden. Studentprestene har også tett kontakt med brukerne av Mosallaen, Kapellet og ”Rommet under trappa” gjennom sitt ansvar for å koordinere bruken, og ha praktisk tilsyn med rommene. Videre har studentprestene også blitt kontaktet for å bistå i forhold til mindre konflikter mellom brukergrupper. MIFAs har bidratt inn i arbeidsgruppen med deres perspektiv og erfaringer fra møter med studenter med ulik minoritetsbakgrunn.
- **Behov for faglig referansegruppe:** Arbeidsgruppen ønsker en referansegruppe der akademisk refleksjon over den praksis som utvikler seg ved UiO kan finne sted. Referansegruppen/faggruppen foreslås å møtes én gang pr. semester med utgangspunkt i arbeidsgruppens arbeid (jfr. nedenfor pkt 4).
- **Behov for erfaringsutveksling mellom fakultetene** Ved drøfting av noen av de overnevnte saker i dekanmøtet i juni 2009 kom det opp mange andre utfordringer som fakultetene står overfor lokalt. Noen av disse er fagspesifikke, mens andre utfordrer mange fakulteter. Dette viser med all tydelighet at det er behov for å etablere en struktur som kan ivareta de utfordringer som vil oppstå. Det kan se ut som om profesjonsfakultetene møter spesielle utfordringer, det er derfor særlig viktig å legge til rette for erfaringsutveksling mellom disse aktuelle fagmiljøene. Arbeidsgruppen foreslår at det etableres en struktur for oppfølging av disse spørsmålene som ivaretar både de faglige, prinsipielle og praktiske sidene ved saken. Gjennom å invitere til et årlig erfaringsutvekslingsmøte vil fakultetene og andre aktuelle enheter kunne løfte frem utfordrende saker og kunne dele erfaringer, dilemmaer og ulik praksis på feltet.
- **Behov for videreføring av arbeidsgruppen:** Gjennom å samle administrative og operative nøkkelpersoner som møter dette feltet med ulike perspektiver har en kunnet samle praktisk, erfaringsbasert og faglig kunnskap på dette feltet. Videre har det også vært mulig å se den praksis som har vært og er ved UiO i en større prinsipiell religionspolitisk sammenheng. Dette er et utfordrende felt hvor det har vært nødvendig med tid til åpne diskusjoner. Arbeidsgruppen fungerer som et diskusjonsforum hvor deltakerne selv, fakulteter og studenter kan fremme vanskelige saker for drøfting. Arbeidsgruppen mener det er nødvendig å videreføre gruppen for å videreutvikle en begrunnet praksis for UiO.

4. Forslag til organisering av arbeidet videre:

Arbeidsgruppen videreføres som ”Ressursgruppen: religion og livssynspraksis”

Tro- og livssynsmangfoldet er en ressurs for UiO, men det skaper nye utfordringer. UiO trenger en ressursgruppe som *ivaretar* de løpende, praktiske utfordringene tro-og livssynsmangfoldet blant studenter skaper.

Studieavdelingen

Ressursgruppen bør bestå av representanter fra Teknisk avdeling, Studieavdelingen, SiO Studentliv, Studentprestene, MIFA (mangfold i fokus i akademia) og Studentparlamentet.

Ressursgruppen

- ledes og administreres av Studieavdelingen.
- samles 5-6 ganger i året.
- inviterer en gang i året til erfaringsutvekslingsseminar med de instanser som gjennom sitt arbeid med læringsmiljøet kommer i berøring med tro- og livssynsmangfoldet, for eksempel UiOs fakultet, sentre og aktuelle administrative enheter, SiO, og eventuelt andre aktuelle samarbeidspartnere.
- forebereder, organiserer og evaluerer erfaringsseminar 1 gang per år.
- forbereder møte og eventuelle nettdiskusjoner i Faglig forum (se under) 1 gang per år.
- delta og være sekretariat på møter i faglig forum og på erfaringsutvekslingsseminar.

Etablering av et faglig forum/referansegruppe:

Det er ønskelig at det etableres et Faglig forum som

- samler deltakere fra vitenskapelige fagmiljø og ressursgruppen
- har oppstart høsten 2009
- tar utgangspunkt i ressursgruppens arbeid/ drøftinger
- diskuterer UiOs praksis på feltet i en større religionspolitisk sammenheng
- fungerer som en referansegruppe for ressursgruppens løpende arbeid
- konstituerer seg selv og samles en gang i året
- kan bli utfordret mellom sine årlige møter med ressursgruppen til å diskutere konkrete problemstillinger på internt diskusjonsforum på nett

5. Forslag til mandat for ressursgruppen: religion og livssynspraksis ved UiO

Innenfor rammene av overordnede føringer og plandokumenter ved UiO skal ressursgruppen:

A)

Holde seg orientert om miljøer, aktuelle saker, lovgivning, politikk og erfaringer innenfor arbeidsfeltet, både ved UiO og andre steder. Man bør søke aktiv dialog med tro- og livssynsmangfoldet ved UiO, og samarbeide med deres representanter.

Kartlegge og systematisere erfaringer og utfordringer.

B)

Ta opp saker innenfor arbeidsfeltet på eget initiativ, etter initiativ fra studenter eller studentforeninger, på bakgrunn av innspill fra LMU og enheter ved UiO.

Utrede og foreslå praktiske tiltak og problemløsning innenfor rammene av overordnet helhetlig politikk.

Tilrettelegge for erfaringsutveksling og diskusjon mellom aktuelle parter ved UiO.

Tilrettelegge for, og delta i Faglig forum.

C)

Komme med innspill til universitetsledelsen om prinsipielle problemstillinger som må drøftes samt utarbeide forslag til prinsipper og overordnede politiske føringer.

D)

Evaluering av tiltak / helhetlig politikk

Forslag til vedtak i LMU:

LMU anbefaler at det etableres en fast ressursgruppe for religion og livssynspraksis ved UiO med sammensetning, oppgaver og mandat som beskrevet i notatet.

Videre støtter LMU at det etableres et faglig forum og arrangeres erfaringsutvekslingsseminar i en prøveperiode på to år som beskrevet i notatet.